

Темпи створення шкіл і груп продовженого дня різко зросли з 1963 р., коли реорганізували дрібні школи-інтернати в школи з продовженим днем навчання. У середині 60-х рр. в Україні ними було охоплено 517,1 тис. учнів [18, 3]. У школах і групах продовженого дня, а також у школах-інтернатах виховували і навчали близько 14% загальної кількості учнів 1-8 класів. Середня наповнюваність класів становила 27,9 учня проти 25,7 у 1958 р. [18, 4].

Чимало недоліків виявилось при переході на нову форму організації навчання і виховання школярів. Головним із них був низький рівень навчально-виховної роботи, що часто зводилося до виконання домашнього завдання і прогулянок на пришкольному майданчику. Виховної роботи в більшості шкіл ніколи не велося. Об'єктивною причиною такого становища був незадовільний стан матеріальної бази шкіл і гострий брак кадрів вихователів та організаторів позакласних занять. І хоча чисельність груп продовженого дня і кількість учнів вогосмірної школи, які їх відвідували, зростали, але це було не свідченням популярності такої форми роботи, а відсутністю в батьків іншого вибору. Незважаючи на значні кількісні показники охоплення дітей групами продовженого дня, їхня робота в багатьох випадках викликала нарікання дітей та батьків. Лише небагатьом школам вдалося налагодити позакласну роботу у творчих гуртках, організувати заняття спортом, надати дітям можливість денного сну.

Вирішення цих питань залежало від матеріальної бази загальноосвітньої школи й засвідчувало, що поставлені перед нею завдання не підкріплювалися капіталовкладеннями в народну освіту. Зменшення коштів, економія на освіті вели до різкого погіршення шкільного фонду.

8. Кремень В.Г. *Освіта в Україні. Доповідь на II Всеукраїнському з'їзді працівників освіти // Освіта України. – 2001. – 12 жовтня; Його ж. "Шкільний автобус" – це автобус, який перевозитиме нашу націю у XXI століття // Освіта України. – 2001. – 13 червня.*
9. Даниленко В.М., Слюсаренко А.Г. *Українська національна школа в ХХ ст.: Деякі проблеми розвитку та вивчення // II Міжнародний конгрес україністів. 26 – 29 серпня. – Харків, 1996.*
10. *Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (далі – ЦДАВО України). – Ф.166. – Оп.15. – Спр.1811.*
11. *ЦДАВО України. – Ф.166. – Оп.15. – Спр.2481.*
12. *Народне господарство Української РСР в 1961 р. Статистичний щорічник. – К., 1962.*
13. *ЦДАВО України. – Ф.166. – Оп.15. – Спр. 923.*
14. *ЦДАВО України. – Ф.166. – Оп.15. – Спр. 3699.*
15. *Колгоспи Української РСР в цифрах. – К., 1969.*
16. *ЦДАВО України. – Ф.166. – Оп.15. – Спр. 2711.*
17. *ЦДАВО України. – Ф.166. – Оп.15. – Спр. 3500.*
18. *ЦДАВО України. – Ф.166. – Оп.15. – Спр.4782.*

Л. А. Мелешко

СІЛЬСЬКА РОДИНА ДОНЕЧЧИНИ В НОВИХ ІСТОРИЧНИХ УМОВАХ (1990-ті РОКИ)

Проблематика родинних стосунків є однією з головних в історичній науці, оскільки залежно від суспільних обставин шлюб та сім'я набувають нового змісту. Сім'я завжди відображає відбиває рівень організації соціального порядку. Періоди суспільних криз визначають шлюбно-сімейну поведінку, яка може бути тривалою або успадковувати традиційні риси. Водночас спостерігаються тенденції до адаптації носіїв традиції у нових історичних умовах. У 90-х роках ХХ століття постали нові питання, які стосуються еволюції сімейних стосунків. Така ситуація виникла під впливом двох історичних факторів. По-перше, в українській сім'ї почала стверджуватися нова інституційна поведінка, пов'язана з поступовим переходом від традиційної (патріархальної) моделі до дитиноцентристської (перехідної сімі), для якої характерне зростання цінностей приватного життя. По-друге, поступово відбудеться перехід до подружньої (егалітарної) сімі, в основі якої особистісна взаємодія чоловіка та дружини регулюються моральними принципами і підтримується іманентними цінностями.

Перехідне суспільство 90-х років позначилося суспільною кризою, що пояснює тенденцію до глибшого вивчення окремих демографічних процесів. Доцільним у цьому випадку є зіставлення проблематики шлюбно-сімейних взаємин міського і сільського населення. Метою пропонованої статті є спроба історичного аналізу специфіки розвитку шлюбно-сімейного стану сільського соціуму та висвітлення деяких аспектів формування сімейного способу життя в урбанізованому регіоні України, а також дослідження тенденцій та напрямів еволюції шлюбно-сімейних стосунків.

Окреслена проблема нараховує незначну кількість наукових публікацій. Статті мають узагальнювальний характер і оцінюють загальноукраїнські тенденції розвитку української родини. Аналіз змін

1. Дудка Р.А. *Суспільно-культурна діяльність інтелігенції України у другій половині 50-х на початку 60-х рр. ХХ ст. // Автореф. дис. ... канд. істор. наук. – Київський держ. ун-т. – К., 1996.*
2. Падалка С.С. *Сільське господарство України в другій половині 60-х рр. ХХ століття. – К., 1995.*
3. Рогожа М. *Культура українського повосенного села. До історіографії проблеми // Гуманізм і людина в контексті культури. Матеріали людинознавчих читань. Вип. 1. – Кн. 3 (Людина у вимірах культури). – Дрогобич, 1995.*
4. Романюк І.М. *Шкільне будівництво на селі в 1950-х – першій половині 60-х років // Український селянин, 2002. – № 5; Його ж. Проблеми шкільництва на селі в кінці 50-х – першій половині 60-х рр. // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського. Вип. 4. Серія: Історія: Збірник наукових праць. – Вінниця, 2002; Його ж. Запровадження системи трудового і виробничого навчання в сільських школах України в кінці 1950-х – на початку 1960-х рр. // Наукові записки Національного університету "Острозька академія": Історичні науки. – Острог, 2004. – Вип. 4.*
5. Серета А.М. *Проблеми соціально-культурного розвитку села (60 – 70-ті рр. ХХ ст.) // Автореф. дис. ... канд. істор. наук. – Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя, 1994.*
6. Сворак С.Д. *Народна освіта у західноукраїнському регіоні: історія та етнополітика (1944 – 1964 рр.). – К., 1998.*
7. Рибак І.В. *Соціально-побутова інфраструктура українського села (1921 – 1991 рр.) – Кам'янець-Подільський, 2000.*

демографічної ситуації в українському селі під впливом економічних проблем 90-х рр. XX ст. запропоновано в роботі О.А. Бугуцького “Демографічна ситуація на селі.” Вивченню становища жінки в українському селі присвячено наукову статтю І. Якуби “Жінка в українському селі: соціально-демографічні проблеми”. Соціальні та психологічні проблеми сучасної сільської родини висвітлюються в статистичному дослідженні “Соціальні проблеми сучасної української родини в умовах розбудови незалежної України”, укладеній Українським Комітетом в справах сім’ї та молоді.

Протягом історичного розвитку Донецька область сформувалася як індустріальний регіон із невеликою часткою сільського населення (за даними статистики – 10 %. У кількісному показнику це становить: 1989 р. – 517 тис.; 2001 р. – 477 тис.) [1, 10]. Переважаючим типом поселень є селища. Особливістю структури населення була домінантна частка робітників промислових підприємств над селянами. Це позначилося на особливостях формування соціокультурного середовища, наближеного до міського, а також на життєвому рівні населення. У визначений історичний період відбувалося подальше наростання різниці в прибутках сільського та міського населення. За рівнем заробітної плати сільське господарство було останнім в галузевому ряді. В умовах бурхливої урбанізації в 70 – 80-ті роки відбулася значна міграція розвинутої та дієздатної частини населення, що не могло в майбутньому не позначитися на демографічному стані села. У 90-ті роки міграційні потоки до міста зменшилися внаслідок економічних чинників, а саме: неможливості придбати житло, знайти роботу. Ведення ж натурального господарства на селі полегшувало умови виживання. Криза 90-х рр. порушила соціально-економічні основи розвитку соціуму на селі. “Для сільської родини існує більша ймовірність потрапити до бідних. Коли серед населення України сільські родини становлять 32,6 %, то серед бідного населення – 35,5 % [7, 108]. Це свідчить про вищий ризик бідності для сільських сімей порівняно з населенням регіону. Високий рівень безробіття в селах виник унаслідок втрати робочих місць на підприємствах, через скорочення штатів, економічних труднощів, пов’язаних із віддаленістю від роботи, повільної реорганізації сільськогосподарських підприємств, скорочення і до того малорозвинутої обслуговуючої та соціальної сфери. Втрачена в урбанітів (так визначає наукова література сільських мешканців) аграрної культури (за даними 1989 р. лише 0,9⁰⁰% займалося натуральним господарством) створила проблеми для сільських сімей в адаптації до ринкової економіки. Таким чином, для більшості родин стало неможливим використання агресурсів, унаслідок чого економічна основа сімей була порушена. Така ситуація вплинула на демографічну та функціональну поведінку сім’ї в сільських поселеннях.

Статистичний вимір сімейного стану на основі демографічних переписів свідчить, що відбувається подальше зменшення кількості родин у сільських поселеннях. На момент перепису 1989 року їх налічували 148413 [2, 74]. Виникнення сім’ї пов’язано з утворенням подружньої пари. Для укладання шлюбів важливе значення має статевий баланс

населення. Взагалі, чим вище вік статевій рівновазі в країні, тим вище рівень демографічного розвитку. У розвинених країнах світу, які мають високі демографічні показники, вік рівноваги перевищує 50 років (Швеція, Данія), тоді як в Україні кількість жінок перевищує кількість чоловіків із 27-річного віку [3, 25]. Міжпереписний період встановив, що в структурі населення Донецької області збільшувалася статева диспропорція у складі населення. Якщо в 1989 році на 1000 жінок припадало 862 чоловіки, то в 2001 р. – 845, у сільській місцевості відповідно: 864 та 874 на 1000 жінок. Слід зауважити, що у віці до 40 років у сільській місцевості більша кількість чоловіків на 1000 жінок, що не властиво для міст. Вікова диспропорція наявна у всіх вікових категоріях населення. У “старших” вікових категоріях населення диспропорція є більш суттєвою [4, 65]. Статевий дисбаланс звужує “шлюбний ринок” і впливає на вікову динаміку утворення подружніх пар. Шлюбна поведінка зазнала впливу цього демографічного фактора і позначилася відбилася на динаміці шлюбності, розлученнях, а також вплинула на поширення альтернативних форм співжиття, рівня самотнього життя. Серед демографічних характеристик, що формують шлюбність, є наявність у складі населення частки вікових категорій, у яких інтенсивно закладаються шлюби (від 15 до 30 років). За даними останніх двох переписів, цей показник для поселень сільського типу становить – 18 % (для порівняння у міських поселеннях – 24,4 % та 21,9 %) [4, 7]. Згідно з характеристикою демографів, Донецька область належить до “найстаріших” в Україні регіонів, що теж суттєво впливатиме на шлюбний стан населення. Це є наслідком переходу в 70-ті роки до народження в сільських сім’ях регіону переважно однієї дитини, тоді як в інших регіонах цей показник сягав 2-х дітей. Набуває змін вікова диференціація реєстрації шлюбів. Поточний їх облік визначає, що поступово відбувається процес відкладення шлюбів і укладання їх у більш пізньому віці. Загальновизначеною в Україні тенденцією є зменшення шлюбів, зареєстрованих у молодому віці, хоча частка їх ще значна, особливо серед жіночого населення. Найбільше жінок одружується саме в цьому віці. Для порівняння: у 1989 році у віці до 20 років одружилися 44 % жінок та 6,4 % чоловіків, у 2000 році – 35,5 % жінок та 7,9 % чоловіків у сільській місцевості, у містах регіону відповідно: 32,7 % та 7,6 % у 1989 році, 21,6 % і 4,8 % у 2001 році [6, 12]. “Сільські дівчата у віці 15 – 19 років майже у двічі (1,8 рази) частіше брали шлюб, ніж міські, а юнаки 16 – 19 років – в 1,5 рази” [5, 16]. Інтенсивність одружень чоловіків у селах регіону припадає на вік 20 – 24 роки, що становить 53 % за даними 1990 року та 46% за даними 2000 року. Простежується ситуація відкладення одружень і збільшення реєстрації у віці 25 – 29 років: на 1990 рік припадало – 15 % одружень, 2000 рік – 20 % [6, 12]. Це несприятливо позначається на народжуваності та на відтворенні населення в цілому. Збільшується кількість жінок, а особливо чоловіків, неодружених до кінця життя. Простежується виражена тенденція росту кількості осіб, які не взяли шлюб у дітородному віці (до 40 років), і знову ж таки більше серед чоловічого населення. Індустріальне суспільство сприяло розвитку нехарактерного для українців феномена – самотнього життя. Це явище було поширене також у попередній період у усіх типах

поселення, воно визначалося сталим коефіцієнтом і було спричинене статевою диспропорцією внаслідок демографічних втрат. 90-ті роки зумовили подальше збільшення вмотовного життя сільських мешканців. У міжпереписний період цифровий показник зазнав динаміки росту серед чоловічого населення майже у всіх вікових категоріях, а особливо значно зріс у віці 40-44 роки (379 одиноких за даними перепису 1989 року, 1094 чол. – 2001 року). Серед міського населення, навпаки, зростає кількість одинокого життя жінок. Неодружене життя, як альтернатива сімейній організації, створює “конкуренцію”. У попередні періоди в сільській місцевості частка одиноких була значно менша, ніж у містах області. Таким чином, унаслідок кризових демографічних явищ шлюби стають пізнішими, що підвищило частку тих, хто залишається одиноким. Кількісного зростання зазнала також чисельність осіб, що проживають окремо від сім'ї. Наприклад: коли за даними 1989 року їх було 13560 осіб, то у 2001 році – 1894 [4, 174]. Така категорія, втративши традиційну підтримку з боку сім'ї, як правило схильна до злочинності, правопорушень, алкоголізму, наркоманії, прогулів, страждань від самотності та незадоволеності життям і не докладає особливих зусиль до відтворення сімейного статусу.

Власні спостереження та почуті сімейні історії спричиняють швидке поширення в селах альтернативних форм шлюбу та сім'ї, можливо навіть із більшою часткою, ніж у містах. Відповідна тенденція може оцінюватися як ознака деїституалізації сім'ї, оскільки відбувається зміна моральних та культурних норм, які лежать в основі цього інституту. Поширення дошлюбних та позашлюбних стосунків чоловіків та жінок призводить до зростання позашлюбних народжень. За даними обстежень Держкомстату України, кількість позашлюбних народжень у 2000 році в сільській місцевості становила 890 дітей, або питома вага народжень у матерів, які не перебували у шлюбі – 21,7 % (для порівняння в містах: 21,3 %, тоді як загальноукраїнський показник становить 16,6 % у селах та 17,7 % у містах). Отже, Донецький регіон у цьому плані належить до прогресуючих. Для порівняння наведемо деякі цифри: відсоток по м. Севастополь становить 34,3 %; Автономній Республіці Крим – 25,7 %; Запорізькій області – 25,8 % та ще низка південних областей, які визначили ці показники вищими, ніж в селах. У контексті аналізованої проблеми подаємо статистичні дані за попередні роки: 1990 рік – 6095 дітей у селах, або 14,6 % від загальної кількості народжених (у містах 11,7 %); 1995 рік – 768 дітей, 16,4 % (у містах – 14,4 %). За 10 років народилося 4047 таких дітей [8, 8]. Причому в більш кризові роки (поч. 90-х років) таких дітей народилося більше, хоча питома вага на фоні вищого рівня – менша. Частково економічні труднощі зумовили відмову чоловіків від реєстрації шлюбу. У частини жінок з'явилося свідоме бажання народити дитину без батька. У тому числі через неможливість присутності батька в сім'ї, небажання подружньої пари реєструвати шлюб (одним із мотивів є розрахунок на соціальні пільги держави одиноким матерям). Збільшена кількість позашлюбних народжень у селах свідчить про факт відмови поселенців від дотримання соціальних норм, які стримували поведінку та вплинули на зміну репродуктивних установок. Чи зможуть ці народжені діти отримати належні умови

для соціалізації в складних економічних умовах та морально нездоровому середовищі? Ця риса визначає соціальну сімей, які є проблемними у виконанні соціалізуючої функції сім'ї. До таких категорій сімей належать: багатодітні та неповні.

Сімейний стан суспільства характеризується не лише станом утворення подружньої пари – шлюбом, але і його стабільністю, визначеною часткою розлучень. Розлучення, що відбуваються в останні десятиліття ХХ століття, відтворюють закономірності розвитку цього процесу в умовах “юридично гарантованої свободи розлучень та кризові прояви в ньому”. Головними особливостями розлучень є її посилене “реагування” на соціально-економічні зміни та залежність від кількості зареєстрованих шлюбів. Крім того, чималий вплив на цей процес здійснює релігія, зміна традицій, соціальні зрушення. Сім'я в сільській місцевості завжди відзначалася більшою стабільністю (вплив господарської функції сім'ї та традиційної неперушності шлюбу). Це підтверджують статистичні дані: якщо в 1989 році коефіцієнт зареєстрованих розлучень становив 2,5, то в містах в 2 рази перевищувався – 5 [6, 6]. Аналіз даних останнього перепису дозволяє стверджувати, що на фоні зменшення кількості населення, падіння рівня реєстрації шлюбів кількість розлучень зростає. Найбільш критичними роками були 1993, 1994-й роки, коефіцієнт становив 3,2 та 3,1 [6, 6]. Звичайно, оцінюючи явище, слід мати на увазі, що при розлученні припиняються шлюби не лише поточного року, а й минулих років. Із середини 90-х років майже вдвічі зростають розлучення в шлюбах тривалістю до одного року: 9,2 % у 1995 році від загальної кількості розлучень, 2000 р. визначив зменшення даних розлучень до 2 % [6, 6]. Така тенденція пов'язана зі зменшенням вступу до шлюбу осіб у молодому віці, пом'якшенням негативного впливу економічного фактору, раннім народженням дітей і поширенням практики дошлюбного життя серед молоді, яке адаптує до життя та не визначається статистикою. Особливо високий рівень розлучень серед шлюбів тривалістю 10-19 років, 20-ти і більше років, тоді, як ці вікові категорії не відзначилися підвищеною часткою в загальному розподілі розлучень за тривалістю. Причинно-наслідкові зв'язки об'єктивно визначити не має можливостей внаслідок відсутності досконалої методики обстежень, хоча деякі висновки можна зробити, спираючись на емпіричний матеріал. Одним із таких аспектів є зміна соціально-економічного становища жінки, підвищення рівня освіти в більшості жінок. Обстеження домогосподарств свідчить, що головою домогосподарства в селах є чоловік, тоді як у містах – жінка, що підсилило конфліктність. Труднощі перехідного періоду збільшили кількість розлучень унаслідок пияцтва чоловічого, а також і жіночого. Негативний вплив має проживання сімей порізно у зв'язку з вимушеною міграцією, пов'язаною з працевлаштуванням. Соціальний контроль перестав здійснювати вплив на стабільність сімейного життя. Ринкові механізми сприяли зміні життєвих стратегій: в основі стає робота, накопичення капіталу, що потребує більше часу на шкоду сім'ї. Брак часу та сил для виконання сімейних обов'язків підвищило наростання сімейної конфліктності. З'явилися індивідуальні бажання членів сім'ї при одночасній відсутності стосунків, що зміцнювало сім'ю в

попередні часи: економічний внесок чоловіка в сім'ю, сімейне головування тощо. Стратегія виживання як основний чинник негативно вплинула на стабільність шлюбу в селах. Загрозливою є поведінка сільської родини і в плані відтворення населення. Статистичний облік народжень такий: у 1989 році – 12,7 на 1000 населення, у 2000 році – 7,5 народжень, для порівняння у містах області – 11,7 та 5,9. Отже, загальний фон народжень у містах дещо вищий, ніж у селах, але є такі селища, де зовсім не було зареєстровано жодного народження. Протягом 1991 – 1995 року в 128 сільських поселеннях області окреслено таку ситуацію. Протягом 90-х років у 10,7 % сільських поселень не було дітей до 5-ти років, а у 6,6 % поселень не було дітей і підлітків 6-15 років в 5 % поселень молоді 16 – 28 років [11, 56]. Про несприятливі умови для відновлення народжуваності та створений соціально-психологічний клімат свідчать відповіді респондентів соціологічного опитування “Сільська родина” (1998 рік) на питання стосовно їхніх планів щодо народження дітей. Понад половину з опитаних не планує народження дітей найближчим часом. Скорочення репродуктивної функції створює також несприятливі умови в розвитку соціокультурного середовища, оскільки виникає проблема спілкування дітей, їхнього соціального та емоційного розвитку. У ході згаданого соціологічного опитування на питання “За яких умов у Ваших сім'ях можуть з'явитися діти?” відповіді респондентів розподілилися так: 59 % – більше дітей не бажають; 25 % – взагалі не ставлять перед собою питання про дітей; 5 % – за умови збільшення матеріального добробуту; 1,5 % – у разі покращення житлових умов; 1% – за умови покращення взаємин у сім'ї. Майбутнє своїх дітей батьки пов'язують із містом [7, 23]. Ще однією тенденцією є поступове збільшення бездітних шлюбів у 90-ті роки. Таким чином, сформувалися тривалі тенденції скорочення народжень, які є виявом деградації інституту сім'ї та змінних ціннісних орієнтацій. Нові зразки поведінки, цінності, особливості мислення породили “новий стиль життя”.

Окреслені риси сільської родини свідчать про критичний, кризовий її стан, що став результатом дії особливостей сформованої вікової структури населення, шлюбної поведінки, змінних ціннісних стратегій поколінь та впливу нової соціально-економічної ситуації.

1. *Населення Донецької області від перепису до перепису. Статистичний збірник. – Донецьк, 2003.*
2. *Население Донецкой области (по данным Всесоюзной переписи населения 1989 г.). Статистический сборник. – Донецк, 1990.*
3. *Молода сім'я в Україні: проблеми становлення та розвитку. Державна доповідь за підсумками 2002 року. – К., 2003.*
4. *Статеві-віковий склад та шлюбний стан населення Донецької області. Статистичний збірник. – Донецьк, 2003.*
5. *Соціально-демографічні аспекти життєдіяльності сімей. Про становище сімей в Україні: Державна доповідь за підсумками 2000 року. – К., 2001.*
6. *Шлюби та розлучення в Донецькій області. Статистичний збірник. – Донецьк, 2004.*
7. *Про становище сімей в Україні: Доповідь за підсумками 1999 року. – К., 2000.*
8. *Народжуваність у Донецькій області. Статистичний збірник. – Донецьк: Гол. упр. стат. – 2003.*

9. *Матеріали наради з питання: “Про стан запобігання дитячої бездоглядності, безпритульності та заходи по вирішенню цієї проблеми в Донецькій області”. – Донецьк: Управління у справах сім'ї та молоді, 2001.*
11. *Бугуцький О. А. Демографічна ситуація на селі // Економіка АПК. Міжнародний науково-виробничий журнал. – 1997. – № 11.*
12. *Соціальні проблеми сільської родини в умовах розбудови незалежної України // Міністерство України у справах сім'ї та молоді. – К., 2001.*

Н. І. Земзюліна

ЖІНОЧА ПОЛІТИЧНА ПАЛІТРА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Нині Україна вступила в новий етап свого розвитку, стратегічним завданням якого в системній трансформації суспільства є перетворення її на сучасну європейську державу. Серед основних заходів, які необхідно здійснити в цій справі, окреслюється й необхідність активного формування розвиненого громадянського суспільства.

У європейській цивілізації ознакою громадянського суспільства є ставлення до жінки, матері, трудівниці, а також участь самих жінок в усіх суспільно-політичних процесах у державі. Саме тому питання становища та ролі жіноцтва в Україні в умовах трансформації суспільства починає цікавити все ширше коло науковців. Особливої уваги заслуговують праці П.П. Панченка, Ю.М. Невмержицького, В.М. Литвина, О. Оксака, І. Чикалова та інших [1]. У студіях, зокрема, наголошується, що частка „слабкої статі” в представницьких органах влади набагато менша, ніж сильної половини людства. Дослідники з'ясовують причини, які заважають жінці брати активну участь у громадському, політичному житті держави та бути просто щасливою. Ці проблеми потребують глибокого аналізу та дослідження. Підтвердженням цього є низка науково-практичних конференцій, які останнім часом відбулися в Україні [2].

Із підвищенням освіченості жінок, їхнього професіоналізму, розвитком інтелекту, освоєнням політичної свободи, формуванням більш високого статусу в суспільстві, поступового звільнення від чоловічої опіки „жіноче питання” стає таким, що потребує історичного вирішення. Воно можливе при зміні становища і свідомості не лише однієї статі - жінки, а й чоловіка на принципах паритетності, входження їх у новий світ, як його рівноцінних творців.

Час потребує від жінки розглядати себе не як пасивний матеріал, об'єкт чоловічого впливу, чоловічої політичної культури, а як політичний суб'єкт, здатний творити спільно з чоловіком власну політичну культуру, формувати комфортне для себе середовище.

Мета дослідження полягає у тому, щоб з'ясувати, яке ж місце посідає жінка в сучасному політичному просторі України. Для цього необхідно дослідити, чи готові українки до участі в політичному житті суспільства, чи відповідає їхній інтелектуальний, політичний, культурний рівень сучасним вимогам державотворення і, нарешті, чи готове чоловіче суспільство впустити жінку і дати їй можливість самореалізуватися. Об'єкт вивчення – жіноча